

IN ONZE EERSTE WEEK als kippenhouders, nu vier jaar geleden, kwam Helen langs om het curieuze gebeuren met eigen ogen te aanschouwen. Ik laat de ren zien aan iedere bezoeker die interesse toont in de kippen. Helen is een uitzondering. Zij is mijn vriendin en toont daarom interesse in mijn leven. Daarbuiten boeien de kippen haar niet.

Haar bezoek vond plaats in de korte periode voordat het vuil dat kippen veroorzaken zijn intrede had gedaan. De verf was nog vers, de muizen hadden de voorraad gemengd graan nog niet ontdekt en in onze tuin was sprookjesachtig groen opgeschoten en de tere paarse stengels van een plant die ik nooit heb kunnen determineren.

Helen stelde voor de hand liggende vragen, maar in mijn beperkte kennis van kippen lagen noch die voor de hand liggende vragen besloten, noch de antwoorden daarop.

‘Weten de kippen hoe ze heten?’ vroeg ze. De kippen hebben nooit op een specifieke naam gereageerd, maar reageren op alles wat op opgewekte toon wordt gezegd, inclusief namen, in de hoop dat het geluid gepaard gaat met iets lekkers.

‘Vinden de kippen het fijn om geaaid te worden?’ Ze deed een stap achteruit om aan te geven dat de vraag geen verzoek was. ‘Worden ze verdrietig als je hun eieren weghaalt?’

Op geen van deze vragen wist ik het antwoord.

‘Heeft een van de kippen weleens een ei in je hand gelegd?’ vroeg ze.

‘Nee,’ zei ik. En nog altijd is er geen ei in mijn hand gelegd.

Ik had de eieren van die ochtend nog niet geraapt. Er lagen twee bruine eieren in een kommetje van gesponnen stro, het ene licht als thee met melk, het andere donker en een beetje oranje. Destijds wist ik nog niet welke kip welke eieren legde.

‘Hier.’ Ik legde het lichte ei, tevens het kleinere van de twee, in Helens hand. Haar vingers schikten zich niet naar de vorm.

‘Wat moet ik hiermee?’ vroeg ze.

‘Koken en opeten,’ zei ik.

‘Ik bedoel nu. Wat moet ik nu doen?’ Ze hield het ei niet vast, maar liet het op haar platte hand liggen, duldde het vermoedelijk alleen omwille van mij. Het was geen bijzonder schoon ei. Hoe schoner een ei eruitziet, hoe groter de kans dat bezoek het gracieus in ontvangst neemt en het vasthoudt op een manier die past bij een ei, met een kracht die gelijk maar tegengesteld is aan het gewicht van het ei en wordt uitgeoefend door een komvormige hand, zodat er een perfecte balans ontstaat en het ei blijft hangen in de lucht.

‘Is het al gekookt?’ vroeg ze. ‘Het is warm.’ Ze had me het ei uit het stro zien pakken, het stro dat stukje bij beetje plat, naar buiten en rondom weer omhoog was gedrukt, met als resultaat de exacte tegenvorm van een broedende kip – een bed dat nog ouder is dan de ontdekking van het vuur, maar toch vroeg ze zich dit hardop af.

‘Het is vers,’ zei ik. ‘Het is warm omdat het vers is.’

‘Is er weleens een ei in je hand uitgekomen?’

IEDEREEN VRAAGT zich af of er uit een ei dat nog warm is van de kip een kuikentje zal komen. De warmte van het ei roept dit anders juist zo ver weggestopte idee op. Tot de wapenfeiten van onze generatie behoort onder andere dat we het idee van het ei als bron van leven bijna gesmoord hebben. De verwarring wordt niet veroorzaakt doordat mensen geen eieren meer zouden eten of zelf geen eieren meer zouden bakken of koken. Integendeel, eieren worden in ongekende hoeveelheden geconsumeerd, en hoewel de avontuurlijkste bereidingswijzen toebehoren aan vakmensen, worden ze over de hele wereld door thuiskeoks op avontuurlijker manieren bereid dan ooit tevoren. Het vormt geen belemmering dat eieren ongezonder zijn of dat we er dik van worden. Eieren zijn namelijk helemaal niet zo ongezonder als eerder gedacht en we worden er ook niet dikker van dan we al zijn. Het probleem is dat mensen het verband niet zien tussen enerzijds het ei dat vers van de kip in hun hand wordt gelegd, en anderzijds het ei uit de winkel. Een ei dat haar warmte dankt aan een bestaan in een kippenlijf spreekt veel te veel tot de verbeelding om vervolgens nog de gebruikelijke weg af te leggen. Als een vers ei meteen wordt verpakt in plaats van overhandigd, verdwijnt de verwarring over wat er met het ei moet gebeuren.

EEN AANTAL WEKEN na Helens eerste bezoek aan de kippen kwam ze langs met haar vriend. Hij was nog maar net haar vriend (en binnen afzienbare tijd ook ex-vriend) en ze wilde indruk op hem maken. Ze had haar vorige bezoek aan de kippen voldoende noemenswaardig gevonden en belde vooruit.

‘Ik neem Jack mee,’ zei ze. ‘Heb je die halve fles gin van afgelopen zomer nog?’

‘Natuurlijk,’ zei ik. ‘Percy drinkt geen gin en ik probeer de laatste tijd een hekel te hebben aan dezelfde dingen als hij.’ Dat laatste was bedoeld om Helen aan het lachen te maken, maar ze bromde alleen even, wat aangaf dat ze aan het snoepen was, waarschijnlijk een van die zacht gebakken koekjes waar ze zo dol op is, die ze koopt in een papieren verpakking en bewaart achter een zak wortels in de groentela. Het snoepen, en daarmee het brommen, gaf aan dat ze alleen was.

‘Oké, mooi. Leg die maar koud, en zou je me een plezier willen doen? Wil je hem snel aanbieden?’

Helen wilde en verwachtte dat de hele ervaring precies zo verliep als haar vorige bezoek. Ze zei het niet, maar dat wist ik. Helen is makelaar en juist een makelaar zou moeten weten dat een tweede bezichtiging steevast teleurstelt. Een makelaar verkoopt een huis nooit na twee bezichtigingen. Als er na de eerste keer aanleiding is voor een tweede, dan vereist de tweede een derde. Van verrassing naar teleurstelling naar gegronde opluchting. Helens bezoek zou uitlopen op een teleurstelling.

IK KON DE ERVARING niet reproduceren of zelfs maar benaderen. De kippen waren opgehouden met leggen. De twee bruine eieren waren hun laatste geweest. Als Helen niet had gebeld met haar verzoek om gin, had ik het misschien zelf geopperd. Van achter de sluier van gin op klaarlichte dag zouden de kippen ons moeiteloos vermaken. Percy stelde voor dat ik ze eieren gaf, voor het geval ik ernaast zat wat betreft het onderhoudend vermogen van de kippen of de kracht van gin.

‘Er is al twee weken geen ei gelegd.’

Percy liep naar de koelkast en kwam terug met een doos

vol witte XL-eieren. ‘Dan geef je ze deze.’

‘Geen van onze kippen legt witte eieren,’ zei ik. ‘En deze zijn koud.’

‘Dat heeft Helen heus niet door en het boeit haar ook echt niet. Waarschijnlijk heeft ze zelfs liever witte,’ zei hij en hij had vast gelijk, al gunde ik hem de voldoening niet dat uit te spreken. Percy haalde een pannetje onder het fornuis vandaan, vulde dat met water en zette het op het vuur. Ik was vergeten te zeggen dat ik ook moreel bezwaar had tegen zijn voorstel.

Tegen de tijd dat Helens geleasete BMW het steegje achter het huis in draaide, lagen er drie eieren te dampen in een schaduwrijk hoekje van een leghok.

‘Hoe kweek ik een kip op uit dit ei?’ vroeg Jack, het ei in zijn hand glanzend en gloeiendheet. Helen houdt van zelfvertrouwen, valt geregeld voor dat type, en ik bespeurde bij Jack meteen een overmaat eraan, die hem ervan weerhield zelfs de meest basale vragen te stellen zoals: ‘Waarom verbrand ik mijn hand aan dit ei?’

DE TIMER TIKT ER lustig op los in het kippenhok. Op elke tik volgt een tegentik, als het een-twee van een sambabal, met op de achtergrond van dat geluid en tegengeluid het zachte gezoem van de apparatuur. De timer is zo afgesteld dat hij de warmtelamp om 06:00, 12:00, 18:00 en 24:00 uur inschakelt. Het koudste uur van de nacht is het laatste uur van totale duisternis, maar op dat tijdstip gaat de lamp niet aan. Rond zes uur 's ochtends loopt de temperatuur alweer op tot het nog altijd vorstige hoogtepunt. De kippen moeten het doen met elke zes uur een halfuur warm licht, omdat met elke seconde licht het risico op brand in het hok toeneemt. Helen vroeg hoe we de kippen warmhouden, waarop ik antwoordde: 'In de winter gebruiken we een warmtelamp.' Ik vertelde haar niet dat het licht slechts eens in de zes uur een halfuur brandt en dat de eerste tien minuten van warmte in de vorm van infrarood licht verloren gaat aan de vorst die het hangende peertje bedekt. Ik wil niet dat Helen wakker ligt om onze kippen.

Denken de kippen aan warmere tijden? Geen sprake van. Tegen de tijd dat het eerste sneeuwvlokje is neergedwarreld, zijn sneeuwvlokjes het enige dat een kip ooit heeft gekend. Hun wereld is er ofwel een helemaal vol sneeuwvlokjes ofwel een helemaal zonder.

Bij min dertig weigeren de kippen van stok te komen voor de legkorrels die ik in de verzinkte voederbak giet. De bak hangt aan kippengaas aan twee dunne metalen haken, die bovenaan een hoek van honderdtachtig graden maken en met klinknagels aan de metalen bak vastzitten zodat ze kunnen schuiven, maar door de kou zijn de haken vastgevroren en zijn de klinknagels vastgevroren en is de bak vastgevroren in een onnatuurlijke hoek, als door een toverspreuk getroffen. In het voorjaar verplaats ik de voederbak naar de buitenren aan het hok, maar wanneer in de wintermaanden een koudegolf de kop opsteekt, komen de kippen dagenlang het hok niet uit.

Binnen in het hok schommelt de temperatuur tussen de min vijftien en min zes graden, maar het water in de plastic jerrycan is water, geen ijs, dankzij de korte warmtesalvo's van een stevige verwarmingsplaat die we vier jaar geleden voor vijftien dollar bij Farm and Fleet hebben gekocht. De zorg voor kippen wordt gedicteerd door eenvoudige waarheden. Er moet voldoende en schoon voer en water zijn. Bovendien mogen de kippen niet doodvriezen, al is het onduidelijk bij welke temperatuur dat zou gebeuren.

GLORIA ZIT IN EEN LEGHOK, roerloos, terwijl de andere kippen druk in de weer zijn om haar heen. Al twee dagen is ze niet weg te branden uit haar stijve krans van stro en stof en veren, hier en daar vastgekoekt met stukjes cementachtige uitwerpselen. De afgelopen twee ochtenden liet ze zich niet roeren door het voer en water toen de andere kippen zich er met de gebruikelijke commotie omheen verzamelden, hun aanwezigheid luid kenbaar makend en elkaar verdringend om de lekkerste hapjes weg te snaaien. Tenzij ze 's nachts in het donker heeft gegeten, heeft ze niets gegeten. Kippen eten en drinken niet 's nachts, omdat ze niet goed kunnen zien in het donker en omdat de nacht stikt van de roofdieren. In het hok zitten geen roofdieren, maar dat weten de kippen niet. Een kip heeft alleen weet van wat ze kan zien. Het leven van een kip zit vol magie. Hocus pocus pilatus pas.

In de onderste lade in de keuken ligt het meest obscure gerei dat we hebben. Een groot deel van de ruimte in de lade wordt ingenomen door een apparaat waarmee je een appel kunt ontdoen van klokhuis en schil: een drietal spiesen houdt de appel op zijn plek zodat een metalen ring met scherpe randen het klokhuis eruit kan boren, en daarnaast zit een schuin opstaand mes waarmee je het ronde op-

pervlak kunt schillen. Het apparaat doet zijn werk precies naar behoren, het ideale apparaat, ware het niet dat een aardappelschilmesje hetzelfde karwei net zo elegant en doelgericht klaarspeelt. De hele lade wordt door zulke spullen in beslag genomen, vanwege een onterecht gevoel van onmisbaarheid, maar zo een-twee-drie kan ik geen handiger gereedschap bedenken om een broedende hen mee te laten drinken dan een bedruijspuit.

Een kip heeft water nodig, is wat dat betreft net als ieder ander levend wezen, kan nog geen twee dagen zonder. Naast de hen zelf heeft ook het ei in haar binnenste water nodig. Zonder water blijft een ei gewoon een stukje krijt.

De veren op Gloria's hele lijf gaan overeind staan als de spuit met water in haar buurt komt. Haar vleugels slaan met een droge plof tegen de muren van het leghok. Ze stuwt schor en sissend lucht naar buiten, als een slang, en drinkt een enkel trillend drupje.

ONDER GLORIA LIGT EEN EI, groot en cacaobruin. Ze legt geen eieren met die kleur. Ze legt veel kleinere eieren, perzikkleurig als een waskrijtje. Gloria gaat tegenwoordig op alle eieren zitten alsof ze van haar zijn. Gloria heeft een waanzinnige glinstering in haar ogen, maar zo is een kippenoog gewoon. Het oog van de kip is het laatste restant van de dinosaurussen, een kleine poort naar het tijdperk van hersenen ter grootte van een walnoot. Er valt geen betekenis te ontlenen aan een kippenoog omdat daar geen betekenis schuilgaat. Maar ook: de waanzin in het oog vertroebelt alles.

Ik bescherm mijn hand met een blik terwijl ik onder haar staart naar het ei tast. Ze hakt met haar snavel in op het aluminium. Hak, hak, ook al komt er geen zichtbare

respons. Wat ze voelt? Wie zal het zeggen. Een snavel is niet hetzelfde als een tand, maar ik heb meermaals met een ijzeren lepel een tand geraakt en ik kan me niet voorstellen dat het aluminium in mijn hand, dat natril van het beuken van haar snavel, géén onbehaaglijk signaal in tegengestelde richting stuurt, van snavel naar bot naar bot, zodat haar kleine kippengeraamte door elkaar wordt gerammeld.

Gloria wordt drie keer zo groot als ik dichtbij kom, zoals een kussen uitzet wanneer je het opschudt. Ze voert die handeling uit zonder na te denken. De beweging die door haar veren gaat – het samentrekken van haar huid en de daaropvolgende toename in volume – gaat vooraf aan gedachten of er volledig aan voorbij. Gloria heeft zich gehecht aan het ei, niet aan het idee van het ei. Als het ei wordt weggehaald, verdwijnt ook haar herinnering eraan.

De warmte van het ei is een oerwarmte en verrast me telkens weer. Voordat we kippen hadden verwonderde ik me nooit over een ei, hoewel ik zou verwachten dat het andersom zou zijn geweest: dat het wonderbaarlijkje eetbare ei me zou hebben verleid tot het nemen van kippen. Nu ik dit kleine, warme plekje in mijn handpalm heb gehouden, kan ik me alleen nog maar verwonderen.

Gloria is nieuwsgierig naar me. Op een doorsneedag treuzel ik niet. Ik geef de kippen hun voer, kijk of er dode muizen in de vallen zitten – de muizen zijn er inmiddels te slim voor, maar ik blijf kijken in de hoop op, ja, op wat eigenlijk, een doodgewone muis – en ik controleer of de waterbak niet leeg of vies is. Maar vandaag blijf ik hangen in het hok, voer ik mijn taken zo traag mogelijk uit. Ik mis de kippen nu al, terwijl ze er nog zijn.